مقاله تحقیقی

مجلهٔ دانشگاه علوم پزشکی بابل
دوره دوازدهم، ویژه نامه ۱ (آموزش پزشکی)، تابستان ۱۳۸۹، صفحه ۱۱۷-۱۱۲

چگونگی تهیه پرسش های چند گزینه ای در آزمون های عمومی زبان انگلیسی

حمزه شریفی(MA) [*۱]

۱- گروه زبان دانشگاه علوم پزشکی بابل

دریافت: ۸۸/۸/۲۰ ، اصلاح: ۸۸/۹/۱۸، پذیرش: ۸۸/۱۲/۱۹

خلاصه

آزمون سازی یکی از مهمترین بخشهای تدریس و ارائه مهارت یادگیری به دانشجویان دانشگاه ها در هر یک از زبانها بالاخص دانش زبان انگلیسی است که برای سنجش توانائیها و مهارت و پیشرفت تحصیلی آنان مورد استفاده قرار می گیرد. آزمون های چند گزینه ای بهترین و عینی ترین نوع آزمون دانش می باشند که بخاطر جلوگیری از یکنواختی و حدس و گمان در ارائه پاسخ ها و همچنین سهولت در تصحیح پاسخنامه ها با ارزش می باشند. از آنجائیکه طرح تست خوب یا گزینه های انحرافی معقول بسیار مشکل و انتخاب گزینه های انحرافی نامتعارف، عملی نامطلوب و غیر استاندارد می باشد، توان و شایستگی مدرس زبان امری بسیار ضروری و لازم است. لذا کیفیت سئوالات چهار گزینه ای(Choice Items) علاوه بر نیاز به معلومات، تجربه کافی در تدریس، دقت و تمرکز حواس، ارائه ابتکار و رعایت قواعد آزمون سازی از سوی طراح سئوال، رعایت نکات اساسی (چرا و ارزشیابی از چه مطلبی) در آن نیز الزامی است. مشکلاتی که مدرسان زبان انگلیسی با آن مواجه هستند، معمولا فقدان دوره های آموزشی لازم برای تهیه سئوالات آزمونهای چند گزینه ای و عدم دسترسی به منابع معتبر علمی به زبان فارسی بمنظور کسب اطلاعات مورد نیاز می باشد.

دستور العمل تهیه سئوالات چند گزینه ای در آزمون های زبان انگلیسی حاوی توضیحاتی دربارهٔ نکات اصلی در طراحی و تهیه سئوالات مهارت های اصلی چهار گانه زبان (Comprehension – Writing - Spelling – Listening) می باشد.

واژه های کلیدی: *آزمون چند گزینه ای، ارزشیابی، آزمون سازی.*

مقدمه

مدرسان زبان انگلیسی برای کسب موفقیت در تدریس و انتقال مفاهیم بایستی توانائی طرح تست خوب با گزینه های انحرافی معقول را داشته باشند. یک آزمون خوب و طرح سئوالات معقول و استاندارد و چند گزینه ای، حداقل دو فایده را برای دانشجویان در پی خواهد داشت، اول اینکه دانشجویان تشویق خواهند شد تا در یادگیری و درک مطلب از انگیزه بالاتری برخوردار باشند و در ثانی به دانشجویان کمک می کند تا قبل از شروع مطالعه دروس، آمادگی لازم را برای یادگیری تهیه مطالب پیدا کنند (۱). سئوالات چند گزینه ای معروفترین نوع آزمون عینی هستند، هنگام طرح چنین سئوالاتی، معمولاً سه، چهار و پنج گزینه (پاسخ) در نظر گرفته می شود، بطوریکه یکی از پاسخ ها صحیح و بقیه انحرافی است و انتظار می رود آنها گزینه صحیح را از میان جوابهای پیشنهادی انتخاب و علامت گذاری نمایند. با عنایت به اینکه تدریس و آزمون سازی بهم مربوطند و آزمون سازی نیز بعنوان یک راهکار تدریس عملی و سازنده درنظر گرفته میشود (۲و۱)، از این رو این مطالعه به مدرسان زبان انگلیسی عمومی کمک خواهد کرد تا با ویژگیهای فنی این نوع آزمون در چهارچوب وضعیت و مقررات آموزشی دانشگاهها آشنا گردند.

آزمون سازی: برای ایجاد هماهنگی و بحث در مورد واحد چند گزینه ای معمولاً آن را به ۳ بخش تقسیم می کنند:

۱- ستاک یا ساقه (Stem): ساقه بخشی از واحد است که برای یافتن (بیرون آوردن) پاسخ از آزمون دهنده اقامه می شود

۲- پاسخ (Answers): پاسخ عبارت است از گزینه ای که از آزمون دهنده خواسته میشود که آن را از بین چندین امکان اختیاری که به او داده شده، برگزیند.

۳- گزینه های انحرافی (Distractors): گزینه های انحرافی عبارتند از سایر گزینه ها یا امکانات اختیاری که پاسخ را احاطه می کنند، به نحوی که آزمون دهنده فاقد آگاهی، بدون تامل کافی پاسخ را تشخیص نمی دهد.

[*] مسئول مقاله:
آدرس: بابل، دانشگاه علوم پزشکی، گروه زبان انگلیسی، تلفن: ۶-۲۱۹۹۵۹۲-۰۱۱۱.

e-mail:h_sharifi115@yahoo.com

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]

شماره گزینه ها: واحد چند گزینه ای معمولاً از سه تا پنج گزینه تغییر می کند (۳).

مزایای استفاده از پرسش های چند گزینه ای:

۱- این آزمون از سایر آزمون ها انعطاف پذیرتر بوده و علاوه بر دانش، توانایی استدلال هر نکته زبان و بازده های مهم یادگیری را می سنجد.

۲- با استفاده از سوالات چند گزینه ای می توان در یک زمان محدود بخش مهمی از محتوای درس، از حرف تعریف تا درک مفهوم یا ساخت جمله را اندازه گیری کرد.

۳- آزمون های چند گزینه ای نسبت به آزمون های صحیح یا غلط کمتر امکان حدس زدن را به آزمون شونده می دهند.

۴- پاسخ های این سوالها به سادگی و با عنایت کامل قابل تصحیح هستند.

۵- فراگیران و مدرسان، این نوع آزمون ها را به سایر آزمون های عینی ترجیح داده و بطور کارآمد و مطمئن بکار می گیرند (۵و۴).

انواع سوالات چند گزینه ای: سوالات چند گزینه ای را به اشکال گوناگون از جمله سه شکل زیر که بیشتر مورد توصیه قرار گرفته است، می توان ارائه نمود.

۱- سه، چهار یا پنج گزینه (Choice) برای تکمیل نمودن جمله (Stem) در نظر گرفته می شود. از امتحان دهندگان خواسته می شود تا جواب صحیح را انتخاب نمایند. (به منظور جلوگیری از سوء استفاده احتمالی امتحان دهندگان بهتر است از آنان خواسته شود بجای خط کشیدن زیر گزینه صحیح یا مشخص کردن آن با علامت، آن را در محل نقطه چین بنویسند). از گزینه های پیشنهاد شده یکی درست (Correct option) و بقیه نادرست (Incorrect) هستند. بدیهی است تعیین این گزینه ها نباید خارج از قواعد و ضوابط اعلام شده و مورد قبول صورت پذیرد.

۲- سوالی مطرح می شود که جواب داده شده به آن با انتخاب یکی از جواب های پیشنهادی، کامل می گردد.

۳- سوالی مطرح می شود و از امتحان دهندگان خواسته می شود تا جواب صحیح را از میان جواب های پیشنهاد شده، انتخاب نمایند. این نوع سوال در واقع نوع دیگری از پرسش و پاسخ است که همه گزینه ها از نظر گرامری باید صحیح باشند.

قرار دادن گزینه های یک سوال در وسط جمله، بعد از محل نقطه چین شده، بعلت اختلالی که در روند پرسش و پاسخ و وقفه ای که در معنی جمله، قبل از تکمیل شدن پدید می آورد توصیه نمی شود (۶). از ذکر دیگر انواع سوالات چند گزینه ای به این علت که در سنجش مهارت های زبانی کمتر مورد استفاده قرار می گیرند صرف نظر می شود.

نکاتی که هنگام طرح سوالات چند گزینه ای باید در نظر داشت:

۱- استفاده از هر یک از گزینه هایی که به تنهایی در زبان انگلیسی وجود و کاربرد داشته و از جهت دستور زبان انگلیسی صحیح باشد. اما استفاده از کلماتی مانند Goodly به این علت که ساخته ذهن ماست و وجود خارجی ندارد، نادرست است.

۲- بطور کلی هیچ یک از سوالات چند گزینه ای چه در بخش گرامر و نکات دستوری و چه در بخش درک مطلب و قسمت های دیگر نبایستی معلومات عمومی امتحان دهنده را مورد سنجش قرار دهد.

۳- همانگونه که در شیوه تلفظ و طریق نوشتن کلمات، در انگلیسی بریتانیایی و انگلیسی آمریکایی تفاوت های آشکاری وجود دارد، به همان نسبت در گرامر و دستور زبان آنها هم اختلافاتی به چشم میخورد که باید مدنظر قرار گیرد.

۴- تنها یک گزینه درست و بقیه نادرست باشند.

۵- آخرین گزینه، صحت یا عدم صحت دو یا تمام گزینه های یک سوال را عنوان ننماید.

۶- جمله نباید با نقطه چین آغاز شود. گاهی اوقات نه تنها این قاعده رعایت نمی شود بلکه گزینه ها با حروف کوچک هم آغاز می شود.

۷- هدف از طرح هر سوال باید روشن باشد و در آن بیش از یک نکته گرامری گنجانیده نشود.

۸- گزینه ها از نظر کوتاهی و بلندی (تعداد کلماتی که آنها را تشکیل می دهد) با یکدیگر متناسب و هماهنگ باشند.

۹- هم جملات و هم گزینه ها بیش از حد طولانی و خسته کننده نباشند.

۱۰- جواب های پیشنهاد شده به راحتی قابل تشخیص باشند که مربوط به کدام سوال هستند.

۱۱- تجانس گزینه ها از نظر اسم، فعل، ضمیر، حرف اضافه و ...، حفظ شود. مگر زمانی که تشخیص یکی از اجزاء کلام (اسم، فعل، ضمیر و ...) هدف اصلی از طرح سوال باشد.

۱۲- حتی الامکان از منفی ساختن فعل یک گزینه (زمانی که دیگر گزینه ها مثبت هستند) و مثبت ساختن فعل یک گزینه (زمانی که دیگر گزینه ها منفی هستند) خودداری شود.

مثبت ارائه نمودن چهارمین گزینه صرف نظر از درست بودن یا نبودن، استنباط خواننده را از جمله مورد نظر دگرگون و رای او را در انتخاب جواب صحیح متزلزل می سازد. مثال:

Susan said that she …..mathematics the day before.

a) hasn't studied b) hadn't studied

c) didn't study d) has studied

۱۳- چون کلمات ترکیبی و اصطلاحاتی مانند Used to، Look forward to و be accustomed to و امثال آن از یکدیگر تفکیک ناپذیرند، بعبارت دیگر اجزاء یک واحد را تشکیل می دهند، بهتر است در جمله قرار گیرند و شکل صحیح فعلی که تشخیص آن مورد نظر است در گزینه ها ارائه شود. از امتحان دهندگان خواسته شود که شکل صحیح فعل را بعد از افعال و ترکیبات؛ (Look forward- be accustomed- Used) از میان گزینه ها انتخاب نمایند. مثال:

We are looking forward……. You soon.

d) meeting c) to meet b) meet a) to meeting

۱۴- مفهوم جمله پس از تکمیل با جواب صحیح نبایستی با اصول منطقی، عقلی و طبیعی مباینت داشته باشد.

۱۵- جمله پس از تکمیل با گزینه مناسب، با ارزش های اخلاقی مغایرت نداشته باشد و در صورت امکان آنها را مورد تاکید قرار دهد.

۱۶- برای انحراف ذهن امتحان دهنده از دسترسی بدون تامل به جواب صحیح، سوال با فریب آمیخته نشود و پی بردن به جواب صحیح به محاسبات طولانی نیاز نداشته باشد. به عنوان مثال اگر پرسیده می شود یکشنبه چندمین روز

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]

هفته است یا در چه روزی دانش آموزان به مدرسه نمی روند. دقیقاً روشن شود در چه کشوری.

۱۷- هر گزینه از نظر فرم (ساختمان معلوم یا مجهول و ...)، میزان سادگی و دشواری و محلی که اشغال می کند با دیگر گزینه های همان واحد تناسب و هماهنگی داشته باشد.

۱۸- در جمله (Stem) دلایل واضح و روشنی دال بر درست بودن یک گزینه و یا نادرست بودن گزینه های دیگر وجود نداشته باشد.

۱۹- گزینه های نادرست نبایستی طوری انتخاب شوند که امتحان دهنده با اطمینان از نادرستی آنها جواب درست را انتخاب نماید.

۲۰- یکی از نکات نسبتاً مهمی که هنگام تهیه تست باید در نظر داشت مسئله صرفه جویی است. تا حد امکان کلمات یا عبارتی که در پایان گزینه ها بدون هیچگونه تغییری تکرار می شوند باید به جمله منتقل شوند.

۲۱- کلمات یا عباراتی که تاثیری در انتخاب گزینه صحیح ندارند باید از جمله حذف شوند.

۲۲- جملات و گزینه ها و حتی اجزاء آنها (کلمات در جمله و حروف در کلمه) نباید بیش از حد لازم از یکدیگر فاصله داشته باشند. ولی این بدان معنا نیست که آنها آن اندازه نزدیک به هم قرار گیرند که تمیزشان از یکدیگر با اشکال صورت پذیرد.

۲۳- گزینه ها (در بخش تشخیص لغت) هماهنگی خود را از نظر مفرد و جمع بودن با یکدیگر حفظ نمایند، مگر در مواردی که هدف از طرح سوال تمیز مفرد از جمع است و به گرامر مربوط می شود.

در پاسخگویی به سوالات، امتحان دهنده ضمن این که باید بداند کلمات (boy – son) از نظر معنی و کاربرد چه تفاوتی دارند، باید اطلاع داشته باشد بعد از کلماتی مانند (two- any) اسم به صورت جمع به کار می رود یا مفرد و این تلفیقی است از دو نکته متفاوت گرامری و لغوی در یک سوال که برخلاف یکی از مهمترین اصول و موازین تست سازی می باشد.

۲۴- بهتر است اصطلاحات، عبارات و جملاتی که گزینه ها را تشکیل می دهند از نظر گرامری (تقدم و تاخر کلمات) صحیح باشند و حتی الامکان از پیش و پس کردن کلمات آنها به منظور نادرست جلوه دادن گزینه خودداری شود.

۲۵- نکاتی که به punctuation، capitalization، pronunciation و غیره ارتباط دارد در بخش گرامر و نکات دستوری و شناخت لغت گنجانیده نشود.

۲۶- اگر گزینه های یک سوال را چند اسم، فعل، قید و غیره تشکیل می دهند، باید هماهنگی لازم از نظر طبقه بندی و گروهی بین آنها رعایت شود. برای مثال اگر گزینه ها از چهار فعل تشکیل می شود، تمام آنها یا افعال اصلی باشند یا افعال کمکی. اگر گزینه ها از چهار اسم تشکیل می شود، تمام آنها از یک گروه و طبقه باشند. مثلاً طبقه جانوران، گیاهان، خوراکی ها، مایعات و غیره و اگر گزینه ها از چند قید تشکیل می شود، تمام آنها یا قید مکان باشند یا قید زمان یا قید حالت و غیره. مگر موقعی که هدف از طرح سوال، تمیز آنها از یکدیگر است.

۲۷- دستور انتخاب گزینه مناسب، باید صریح و روشن و عاری از هر گونه ابهام باشد. مخصوصاً موقعی که هدف از طرح سوال تمیز دادن مترادف یا متضاد کلمات یا عباراتی است که به نحوی در جمله مشخص شده اند.

۲۸- مدت برگزاری امتحان دقیقاً برآورد و در سر برگ ورقه امتحانی درج شود. وقت کم باعث خواهد شد به تعدادی از سوالات پاسخ داده نشود و وقت اضافی ایجاد بلاتکلیفی و سوء استفاده احتمالی امتحان دهندگان را قبل از پایان یافتن مدت امتحان به دنبال خواهد داشت.

۲۹- برای تشویق امتحان دهندگان و دلگرمی بیشتر آنان به ادامه کار، بهتر است سوالات ساده در آغاز ارائه شوند.

۳۰- گزینه ها طوری انتخاب شوند که هر کدام به میزان معینی ذهن امتحان دهنده را به خود مشغول و دسترسی به جواب صحیح را بدون اندیشیدن غیر ممکن سازند.

۳۱- سوالات مجموعاً طوری طرح شوند که در برگیرنده نکته های متفاوت تعلیم داده شده، باشند. به عبارت دیگر روی بعضی نکات تاکید و به دیگر نکات بی توجهی نشود. بی توجهی به این مسئله از اعتبار آزمون تا حد زیادی می کاهد.

۳۲- همانطور که اشاره شد هدف از هر سوال قبل از طرح آن باید روشن شود و نوشتن جمله و انتخاب گزینه ها دقیقاً بر آن اساس صورت پذیرد. به عنوان مثال اگر هدف سنجش آگاهی امتحان دهندگان در مورد معلوم و مجهول می باشد، انطباق فعل با فاعل نباید در سوال مطرح شود، مخصوصاً در سطوح بالاتر، زیرا امتحان دهنده گزینه ای را که فعل آن با فاعل مذکور در جمله منطبق نباشد بدون تردید و بدون زحمت از لیست انتخاب خود حذف خواهد نمود.

۳۳- در سوالات چند گزینه ای برای نادرست جلوه دادن بعضی از گزینه ها، نباید جزیی از آنها را حذف و یا بدون در نظر گرفتن جوانب امر، از خود چیزی به گزینه ها اضافه نمود.

۳۴- سوالات نباید چنان مشکل و پیچیده طرح شوند که درصد کمی از امتحان دهندگان با معلومات متوسط به آنها پاسخ درست دهند و نباید چنان ساده و پیش پا افتاده ارائه شوند که ضعیف ترین امتحان دهندگان در تشخیص جواب صحیح تردیدی نداشته باشند.

۳۵- طرح سوالات خارج از کتاب و غیر از آنچه که مورد انتظار امتحان دهنده است، موجب سلب اعتماد خواهد شد و ممکن است با این تصور که مدرس با دادن سوال خارج از کتاب و برنامه کینه و عداوت خود را آشکار کرده است، او را نسبت به مدرس خویش بدبین سازد.

۳۶- در امتحاناتی که سوالات مربوط به گرامر، نکات دستوری، لغات و اصطلاحات از یکدیگر جدا هستند، بهتر است توجه داشته باشیم سوالات مربوط به لغات و اصطلاحات در بخش گرامر و نکات دستوری، سوالات مربوط به گرامر و نکات دستوری در قسمت لغات و اصطلاحات ارائه نشود.

۳۷- در یک مجموعه سوالات بهتر است تعداد گزینه ها از حد معینی فراتر نرود و از این جهت گزینه های تمام سوالات با یکدیگر همخوانی و هماهنگی داشته باشند. چنانچه تعداد گزینه ها را سه در نظر گرفته باشیم، برای بقیه سوالات دو، چهار یا پنج گزینه در نظر نگیریم،

۳۸- سوالات نباید با در نظر گرفتن موقعیت های خاص، گفتار و اصطلاحات عامیانه و بومی که گستردگی چندانی ندارند طرح شوند. بعبارت دیگر سوالات نباید برای موقعیت، مکان، شهر و حتی کشور به خصوصی طرح شوند.

۳۹- هدف از طرح سوال سنجش دو یا چند نکته گرامری یا لغوی و یا آمیخته ای از یک نکته گرامری و یک نکته لغوی نباشد. به عبارت دیگر چنانچه

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]

در یک واحد، گزینه ای از نظر گرامری و گزینه دیگر از نظر لغوی و معنایی از آن مستفاد می شود، نادرست نباشد (۷و۵).

نتیجه گیری

یک آزمون خوب و طرح سئوالات چند گزینه ای غنی و کاربردی به دانشجویان انگیزه فراگیری بهتر مطالب را داده و آنها را تشویق می نماید تا مطالعاتشان جهت دار و مفید واقع شود و از طرفی ارزیابی دانشجویان و تحلیل نتایج آزمون، مشکلات و نارسائی های موجود در خصوص منابع، کیفیت تدریس اساتید و غیره را آشکار و این فرصت را برای دانشجویان فراهم می سازد تا ضمن برطرف کردن ضعف های خود، به موقعیت بالاتری دست یابند و همچنین از طریق تحلیل دقیق نتایج آزمون می توان روش ارزیابی های بعدی را اصلاح و کیفیت تدریس اساتید را ارتقاء بخشید.

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]

Directions to Preparing Multiple Choice Items in General English Language Tests of Universities

H. Sharifi (MA) [1*]

1. English Language Department, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

Received: Nov 11th 2009, Revised: Dec 9th 2009, Accepted: Mar 10th 2010.

ABSTRACT

Testing is one of the most important parts of teaching and presenting learning techniques to university students in all languages especially English language that is used for measuring learners' capabilities and academic progress.

This article is dealing with multiple-choice items tests that are the best type of objective test used for preventing tedium and guess in answering and also easiness in correcting the answer sheets. Since designing good test or rational distracter items is very difficult and choosing non rational distracter items is an unfavorable and nonstandard act, ability and competence of the language teacher is very essential. Therefore, the quality of multiple–choice items needs the necessity of (why and valuation of what subject) in addition to knowledge, adequate experience in teaching, accuracy and attention focus, faculty and regarding testing rules for the question maker.

The problems that English language teachers face are as following: lack of necessary educational periods for preparing multiple choice items questions and not having access to reliable scientific sources in Persian language in order to acquire the necessary information.

Directions to preparing multiple choice items in English language test includes explanations about the main points in designing and preparing questions of the four basic skills of language (listening, speaking, reading and writing).

KEY WORDS: *Multiple-choice items test, Testing, Evaluation.*

[*] **Corresponding Author;**
Address: English Language Department, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
Tel: +98 111 2199592-6
E-mail: H_sharifi115@yahoo.com

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]

References

1. Farhady H, Jafarpur A, Birjandi P. Testing language skills: from theory to practice, Tehran, Samt Publishing 2000; pp: 1-13.
2. Kehoe J. Writing multiple–choice test items. Virginia, Polytechnic Institute and State University 1995; pp: 1-4.
3. Morphy GC. Preparing multiple – choice items. Translated by: Vosoughi, Tehran, Tekan Publication, 1994; pp: 1-15.
4. General official educational curriculum of cultural inheritance organization. www.ichto.ir/proedu/tabid/14478/language/fa-ir/default.aspx, 2009; pp: 1-2.
5. Burton SJ, Sudweeks RR, Merrill PF, Wood B. How to prepare better multiple- choice test items: Guidelines for university faculty. Provo, VT: Brigham Young University Testing Services 1991; p: 4.
6. Haladyna TM. Developing and validating multiple-choice test items, 3rd ed, Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates 2004; pp: 1-4.
7. Simkin Mark G, Kuechler William L. Multiple choice tests and student understanding: what is the connection? Decis Sci J Innov Educ 2005; 3(1):73-95.

[DOR: 20.1001.1.15614107.1389.12.5.17.7]